

OBSAH

ÚVOD 9

HISTORIE BRNĚNSKÉHO VLNAŘSTVÍ 13

Zrod vlnářských velkopodniků 13

Druhá generace manufakturistů 16

Období změn 22

Tovární výroba od krachu na vídeňské burze až do vypuknutí první světové války 38

První světová válka 42

První republika 46

Druhá světová válka 51

Znárodnění a socialismus – centralizované řízení a plánování 55

Nový začátek 67

VÝBĚR BRNĚNSKÝCH VLNAŘSKÝCH MANUFAKTURISTŮ, PRŮMYSLNÍKŮ A FIREM 69

Akciová společnost pro vlnářský průmysl v Brně, dříve M. E. Schwarz – Mořice Berana synové, Brno (Actiengesellschaft für Woll-Industrie, vormals M. E. Schwarz – Moritz Beran's Söhne, Brünn) 69

Akciová společnost rakouských továren na plst' v Brně (Aktiengesellschaft der Oesterreichischen Filzfabriken in Brünn) 69

Auspitz, Lazar / L. Auspitze vnukové (L. Auspitz Enkel; Gomperz, Max, Julius) 69

Beran, Moritz / M. Berana synové 71

Biegmann, Johann Christian 71

Bochner, Johann aj. 71

Brněnská prádelna česaná příže, a. s. (Brünner Kammgarn-Spinnerei, A. G.; Kemka) 72

C. k. privilegovaná továrna na plyš (K. k. privilegierte Fein Plüsch zu Brünn in Mähren) 72

C. k. privilegovaná továrna na sukna (K. k. privilegierte Feine Tuch Fabrique zu Brünn in Mähren) / Johann Leopold (von) Köffiller 74

Essler, Eduard Ernst 74

Hecht, Jakob, Jakob Emanuel, David 74

Hlawatsch & Isbary (Hlawatsch, Karl; Isbary, Rudolf) 75

Hopf & Bräunlich (Hopf, Heinrich Friedrich; Bräunlich, Johann Gottfried) 75

Kohn, Max 76

Löw, Adolf / Löw & Schmal / A. Löw a syn 76

Löw-Beer, Aron, Jakob / Arona a Jakoba Löw-Beera synové (Aron & Jakob Löw-Beer's Söhne) 76

Moravsko-slezské vlnářské závody, n. p., Brno / Mosilana, n. p., Brno 78

Mundy, Wilhelm 79

Neumark, Paul 79

Offermann, Johann Heinrich 80

Popper, Israel, Abraham – Bratři Popperové (Gebrüder Popper) 82

Příža, Karel 82

- Redlich, Friedrich 83
Sdružené továrny vlněného zboží, a. s. (Vereinigte Schafwollwarenfabriken A. G.) 83
Schoeller, Philipp, Gustav aj. – Bratři Schoellerové (Gebrüder Schoeller) 85
Schwarz, Moritz Elias 85
Skene, William – Skene & spol. (Skene & Co.) 85
Soxhlet, Hubert, Felix, Eugen – H. F. & E. Soxhlet 86
Strakosch, Salomon ml., Jonas aj. – Bratři Strakoschové (Brüder Strakosch) 86
Stiassni, Josef, Nathan aj. – Bratři Stiassni (Brüder Stiassni) 86
Vlněna, přádelny a tkalcovny, n. p., Brno 87
Vlnap, n. p., Brno 88
Weiss & Hanak (Weiss, Max; Hanak, Julius) 88

TECHNOLOGIE VLNAŘSKÉ VÝROBY 89

Vlna 89

Výroba přízí 92

- Technologický tok přádelny 92
- Rozvolňování, čištění a mísení vláken 92
- Praní surové nebo znečištěné vlny 92
- Karbonizace 92
- Mykání 92
- Posukování (protahování) 94
- Česání 94
- Předpřádání a spřádání 94
- Dopřádání 99
- Skání 101

Výroba trhané a vigoňové příze 101

Výroba tkanin 101

- Technologický tok přípravy tkalcovny 101
- Příprava osnovních nití před tkaním 101
- Příprava útkových nití před tkaním 101
- Tkací stavy a stroje 103
- Mechanické stavy 103
- Automatické stavy 103
- Žakárové stavy 105
- Bezčlunkové tkací stroje 105

Zušlechťování 107

- Příprava zboží k úpravě 108
- Čištění zboží 108
- Valchování 111
- Úprava vzhledu a vlastností povrchu 111
- Závěrečné práce 113

Výroba netkaných textilií 113

Textilní stroje ve sbírce Technického muzea v Brně 115

STAVEBNÍ VÝVOJ BRNĚNSKÝCH VLNAŘSKÝCH MANUFAKTUR A TOVÁREN 123

Budování manufaktur koncem 18. a počátkem 19. století 123

Budování továren v průběhu 19. století 130

Budovy textilních továren 19. století a jejich brněnské příklady 135

Výpravné solitéry 1. poloviny 20. století 144

Budování Vlnářského kombinátu 153

BRNĚNSKÉ VLNAŘSTVÍ Z POHLEDU PAMÁTKOVÉ PÉČE 155

Obřany, prádelna vlny Eduard Ernst Essler 155

Staré Brno, soubor textilních továren při ulicích Hybešova a Václavská 159

Staré Brno, Hybešova 34–36, továrna na vlněné zboží Skene & spol.
/ Heinrich Kafka / Otto Kuhn aj. 159

Staré Brno, Hybešova 38–42, továrna na vlněné zboží Friedrich Redlich 159

Staré Brno, Václavská 2, továrna na vlněné zboží Bratři Popperové /
Arona & Jakoba Löw-Beera synové 163

Staré Brno, Václavská 6, továrna na vlněné zboží Lazara Auspitze vnukové 164

Trnitá, soubor textilních továren mezi ulicemi Mlýnská, Přízova a Dornych,
sloučené po znárodnění v n. p. Vlněna 167

Trnitá, Mlýnská 18–22 a Přízova 1–3, soukenická manufaktura Johanna Christiana Biegmanna /
továrna na vlněné zboží Johann Bochner / Bratři Stiassni 169

Trnitá, Mlýnská 24, Moritz Elias Schwarz / Akciová společnost pro vlnářský průmysl 171

Trnitá, Dornych 27 a Přízova 5, továrna na vlněné zboží Moritz Redlich
/ Salomon Schönfeld / Paul Neumark 171

Trnitá a Zábřdovice, soubor továren mezi ulicemi Křenová, Špitálka, Vlhká a Cejl,
sloučený v n. p. Mosilana 177

Trnitá, Křenová 19 a Špitálka 12, továrna na vlněné zboží Bratři Strakoschové /
Hlawatsch & Isbary / Sdružené továrny vlněného zboží 177

Trnitá, Špitálka 10, továrna na vlněné zboží David Hecht 181

Trnitá, Vlhká 21, továrna na vlněné zboží Max Kohn 182

Zábřdovice, Cejl 16, továrna na vlněné zboží Hugo Wengraf / I. W. Ludwig / David Hecht 182

Zábřdovice, textilní manufaktury a továrny na Cejlu a Zábřdovické ulici 186

Zábřdovice, Cejl 10, soukenická manufaktura Karla Přízy 186

Zábřdovice, Cejl 5, správní budova továrny na vlněné zboží Skene & spol. 188

Zábřdovice, Cejl 48–50 a Špitálka 2–4, továrna na vlněné zboží Bratři Schoellerové 189

Zábřdovice, Cejl 68, prádelna H. F. & E. Soxhlet 198

Zábřdovice, Radlas 5, Brněnská prádelna česané příze
(Brünner Kammgarnspinnerei, tzv. Kemka) 201

Zábřdovice, Zábřdovická 2–4, Adolf Löw a syn / Spojené továrny na plst' 202

REGISTR BRNĚNSKÝCH VLNAŘSKÝCH MANUFAKTUR A TOVÁREN 209

Mapové přílohy 245

REGISTŘÍK PODNIKATELŮ A FIREM 267

